

A dekompenzált májcirrózis kezelése

Európai elvárások és hazai lehetőségek

A májcirrózist korábban egységesen végstádiumú betegségnek tartották. Az elmúlt évtizedben bekövetkező jelentős szemléleti változások következtében napjainkban azonban dinamikusán változó kórképnek tekintjük, mely a progresszió, a várható halálozás és a kezelés tekintetében is klinikailag igen különböző stádiumokra osztható. A megelőzés és a szövődmények kezelése ennek megfelelően változik.

A májcirrózis előrehaladott stádiumában (dekompenzált májcirrózis) már jelen vannak a tüneteket okozó, betegség-specifikus szövődmények (ascites, nyelőcsővarix-vérzés, hepatikus encefalopátia [HE]), melyek a jelentős májsejtpusztulás következtében kialakult elégtelen működés, valamint a klinikailag szignifikáns portális hipertenzió következményei. A becsült éves halálozás a májcirrózis dekompenzált stádiumában ugrásszerűen megnő (20%–57%). A májtranszplantáció nélküli túlélés legfeljebb 3–5 év lehet (1. ábra). A dinamikus betegség-lefolyást jelzi, hogy bizonyos esetekben a májbetegséget kiváltó ok kezelésével akár a dekompenzált stádiumból a kompenzált stádiumba való visszakerülés is lehetséges, ezért elengedhetetlenül fontos a májbetegséget kiváltó tényező ismerete és annak célzott kezelése.

AKUT DEKOMPENZÁCIÓ

A krónikus rosszabbodás folyamata során, annak bármelyik klinikai stádiumában kialakulhat hirtelen, napok vagy hetek alatt bekövetkező romlás (akut dekompenzáció [AD]), mely felgyorsíthatja a betegség progresszióját és/ vagy a beteg halálához vezethet, mintegy rövidre zárva a betegség lefolyását.

KRÓNIKUS MÁJBETEGSÉGRE RAKÓDOTT AKUT MÁJELÉGTELENSÉG SZINDRÓMA

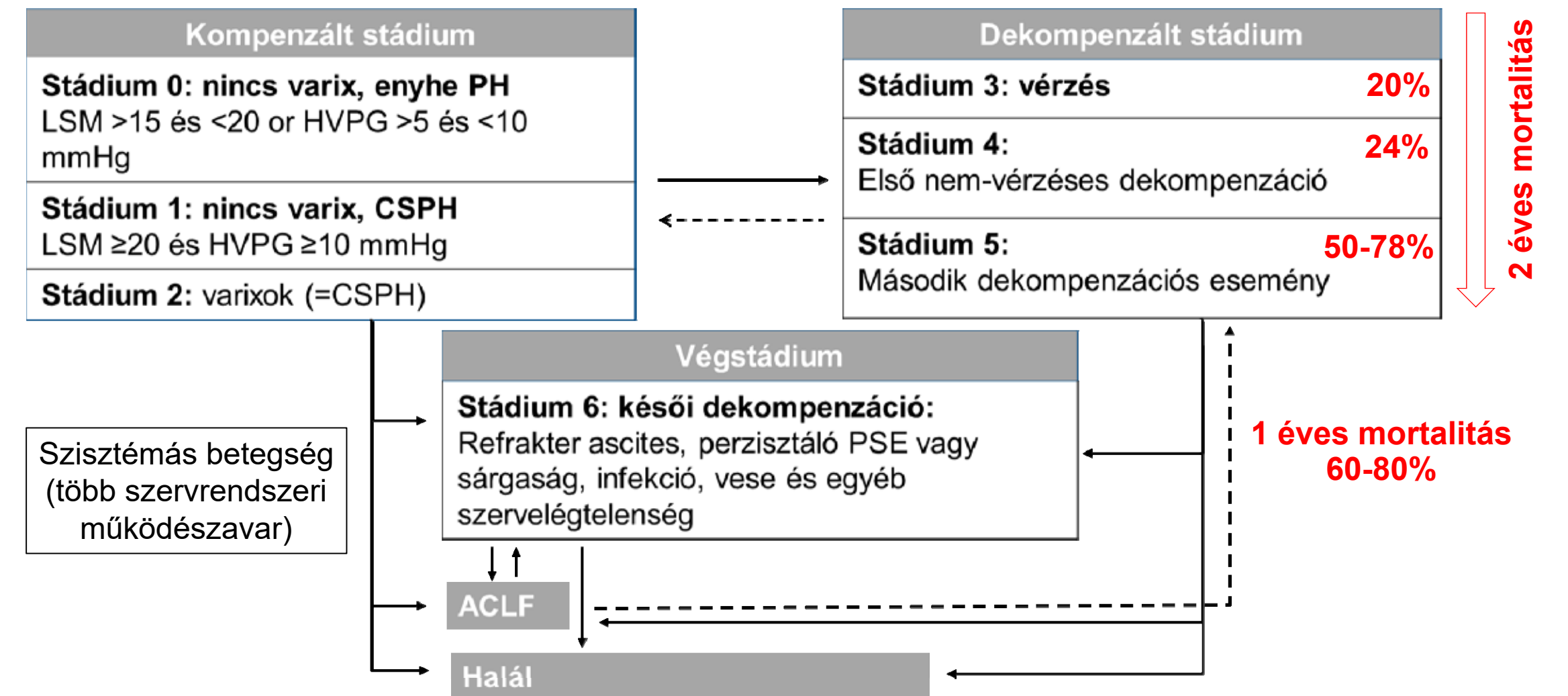
Amennyiben az akut rosszabbodás során a májelégtelenség tovább romlik, és egy vagy több extrahepatikus szerv (vese, agy, vérárvadás, keringés és tüdő) működése is elégtelenné válik, krónikus májbetegségekre rakódott akut májelégtelenség

1. ábra. A májcirrózis klinikai lefolyása (multi-stage modell)

LSM: HVPG: a hepatikus vénás nyomásgradiens, CSPH: klinikailag szignifikáns portális hipertenzió, LSM: elasztográfia (measure of liver stiffness), ACLF: krónikus májbetegségekre rakódott akut májelégtelenség szindróma (acute-on-chronic liver failure)

Forrás: D'Amico G, et al. J Hepatol 2018;68:563–76; EASL CPG decompensated cirrhosis. J Hepatol 2018;doi: 10.1016/j.jhep.2018.03.024

szindrómáról (acute-on-chronic liver failure, ACLF) beszélünk. Az AD epizód miatt hospitalizált májcirrózisos betegekben az ACLF szindróma gyakori (24–40%). Az ACLF szindróma felismerése és súlyosságának meghatározása a betegágy mellett egyszerűen és gyorsan elvégezhető a CLIF-OF pontrendszer segítségével. A 6 szervrendszer működésének értékelése fizikális vizsgálattal (vérnyomás, O₂-szaturáció és tudatműködés), valamint rutin laboratóriumi paraméterek (bilirubin, INR, kreatinin) meghatározásával történik. Az ACLF szindróma egyszerű AD epizódtól való elkülönítése egyértelműen fontos, mert a rövid távú halálozás a két esetben jelentősen különbözik (13% vs. 51%) és az ellátás is.

A MEGFELELŐ KORAI KEZELÉS FONTOSSÁGA

A májcirrózis AD-nak ellátása során az első 24 óra különösen fontos időszak, hiszen a korai hatásos beavatkozástól a beteg állapotának javulása és túlélés is egyértelműen várható. A korábbi krónikus stádiumnak megfelelő állapot elérése is lehetséges. Az AD epizód korai időszakában a hepatológus konzílium nem feltétlenül hozzáférhető, így a betegeket elsőként ellátó sürgősségi szakemberek és belgyógyász szakorvosok számára fontos, hogy ismerjék és alkalmazzák a májcirrózisos betegek kivizsgálására, elhelyezésére és kezelésére vonatkozó, bizonyítékokon alapuló, hatásos módszereket. Az ellátást a kivizsgálást követően azonnal,

lehetőség szerint 6 órán belül meg kell kezdeni, majd pedig azt 24 órán belül mindenképpen hepatológiai betegek ellátásában gyakorlott gastroenterológusnak kell irányítania, ezen célok megvalósítása hazánkban azonban még várat magára.

ELHELYEZÉS CLIF-AD PONTSZÁM ALAPJÁN

Az egyszerű AD esetén a beteg kórházi osztályos elhelyezésének megválasztásában a CLIF-AD pontszám hasznos segítség, mely az életkort és laboratóriumi adatokat (kreatinin, INR,

> Folytatás a 26. oldalról

fehérvérsejtszám, nátrium) tartalmazó algoritmus alapján számolható. A >60 pontszám esetén nagy valószínűséggel progresszió, ACLF kialakulása várható, így ezeket a beteget szubintenzív osztályon érdemes kezelni. A ≤60, de >45 pontszám közötti betegek kórházban, általános osztályon kezelhetők, a ≤45 pontszám esetén a beteg korai felépülésére és kórházi elbocsátására lehet számítani. Amennyiben ACLF szindróma diagnosztizálható, a beteg intenzív osztályos (ITO) elhelyezése, és az aktív gyógyszeres és szervtámogató kezelés azonnali megkezdése szükséges, akkor is, ha a beteg állapota nagyon súlyos. Magyarországon az ACLF szindrómás betegek ITO-s elhelyezésének szakmai elfogadtatása még várat magára. A háttérben álló jelenlegi nehézségek: a kórkép magas mortalitása, a hepatológiai intenzív gyakorlat hiánya, a férőhelyek korlátozott száma, az ellátás magas költsége és az a szemlélet, miszerint „ha nincs májtranszplantáció, nincs értelme az áthelyezésnek”.

A TÚLÉLÉSI ARÁNY JAVULÁSA

Az elmúlt évtizedben a hospitalizált májcirrózisos betegek túlélése az intenzív osztályos ellátás következtében drámaian javult. A halálozásban mintegy 41%-os csökkenés észlelhető. Az ACLF-es és a nem májbeteg ITO-s betegpopuláció között, amennyiben a kiindulási paraméterekre és a betegség súlyosságára illesztett módon hasonlították össze egymással az adatokat, a betegség kimenetelében és ellátásában nem volt szignifikáns különbség.

KEZELÉSI DÖNTÉS ACLF SZINDRÓMA ESETÉN

Az ACLF szindróma dinamikus folyamat, és potenciálisan reverzibilis. Fontos tudni, hogy a diagnóziskori ACLF súlyossági fokozata alapján nem jósolható meg biztonsággal a tényleges betegségfolyás. Az aktív kezelés fenntartása 3–7 napig mindenképpen szükséges, és csak ezt követően lehet a betegség prognózisát biztonsággal meghatározni. Amennyiben nincs javulás vagy az állapot rosszabbodik, a nyugat-európai gyakorlattól eltérően, Magyarországon egyelőre akut transzplantációra nincs lehetőség. Amennyiben a beteg már a májátültetésre várók listáján van, és nincs kontraindikáció, mindenképpen javasolt felvenni a kapcsolatot a Transzplantációs Klinikával. A további aktív kezelés felfüggesztéséről és helyette a palliatív kezelésre történő áttérésről minden esetben a kezelő hepatológusnak és az intenzív szakembernek közösen kell döntenie. A döntéshozásba a családot is be kell vonni. A további kezelés hiábavalóságának („futility”) kimondásához szükséges kritériumok még nem kerültek pontosan definiálásra.

OKI TÉNYEZŐK FELDERÍTÉSE

A májcirrózis heveny rosszabbodásának hátterében rendszerint valamilyen akut fellépő károsító hatás áll, amelyet tisztázni és kezelni kell. A bakteriális fertőzés a leggyakoribb oki tényező (az esetek mintegy 40%-ában). A cirrózisasszociált immundiszfunkciós szindróma (CAID) jellegzetessége, hogy a dekompenzált stádiumban az immundeficiencia előtérbe kerül, amelynek következtében a fertőzésekkel szemben

fokozott a fogékonyság, és azok egyértelműen súlyosabb lefolyásúak is az átlagnépességben zajló infekciókhoz képest. A bakteriális fertőzés jelenlétében a halálozás mintegy négyszeresére emelkedik. Az infekciók egyfajta külön, a betegség súlyosságától független prognosztikai stádiumot is jelentenek. A halálozás kockázata ugyanis az akut epizód lezajlását követően is fokozott marad. A bakteriális infekciók kialakulása tehát megváltoztatja a májcirrózis természetes lefolyását is, és egyfajta dekompenzációs eseményeknek kell tekinteni az ascites, a varixvérzés és a HE mellett. Asciteses betegekben legnagyobb valószínűséggel spontán bakteriális

A MÁJCIRRÓZISBAN A BAKTERIÁLIS FERTŐZÉSEK MEGELŐZÉSE ÉS A KORAI HATÉKONY DIAGNOSZTIKÁJA KULCSKÉRDÉSSÉ VÁLT.

peritonitis (SBP) alakul ki, de a különféle nem-SBP típusú fertőzések is gyakoriak, mint a pneumónia vagy a húgyúti infekció. A fertőzések nagyobb hányadát Gram-negatív bélbaktériumok okozzák, ugyanakkor a multidrugrezisztens kórokozók (MDR) előfordulási gyakorisága fokozatosan nő a májcirrózishoz társuló fertőzések epizódok során, mely miatt különösen indokolt a tenyésztések levétele, és az antibiotikum-érzékenységi lelet birtokában a célzott an-

tibiotikus kezelés. Májcirrózisban a bakteriális fertőzések megelőzése és a korai hatékony diagnosztikája kulcskérdéssé vált. A fertőzések klinikai és laboratóriumi diagnosztikája azonban nehézségekbe ütközik. A fertőzések mintegy fele tünetszegényen vagy atípusos formában zajlik. A láz gyakran hiányzik, és a szervi elégtelenség(ek) kialakulása hívja fel csak a fertőzésre a figyelmet. A diagnózis felállításában minden esetben a „gondolj rá és keresd elv”-nek kell érvényesülnie. A Sepsis-3 kritériumok és a qSOFA Score májcirrózisos betegekben is validálásra kerültek, és alkalmazhatók az infekciók súlyosságának értékelésére.

ANTIBIOTIKUM-PROFILAXIS, VAKCINÁCIÓ

A hosszú távú antibiotikum-profilaxis alkalmazását korlátozza a bakteriális rezisztencia kialakulása, az MDR törzsek megjelenése, amelyek esetén a szepszis sokk kockázata és a halálozás jelentősen fokozódik, valamint a *Clostridium*

> Folytatás a 29. oldalon

1. táblázat. Dekompenzált májcirrózis szövődményeinek kezelési lehetőségei

Szövődmény	Specifikus kezelés	Alternatív kezelési lehetőségek		Megjegyzés
Feszülő ascites (3. fokozat)	LVP és iv. albumin (dózis: 8 g/eltávolított ascites [liter]) (I;1)	≥5 l	Minden esetben albumin szükséges (I;1)	Plazmatérfogat expanziója a PPCD megelőzésére szolgál, egyéb plazmaexpander nem javasolt. Az <5 l ascites lebecsátása esetén a PPCD kialakulásának kockázata csekély. LVP biztonsággal elvégezhető és előkészítést sem igényel: 1. SBP, 2. AKI vagy 3. INR >1,5 és Thr <50 g/l (III;1)
		<5 l	Albumin a preferált, de krisztalloid is elfogadható (dózis: max. 1000 ml) (III;1) kivéve AKI (III;1)	
	LVP után kombinált diuretikumterápia beállítása (spironolacton+furosemid) (I;1)			
Terápiarefrakter ascites	Diuretikumkezelés felfüggesztése (vizelet-Na-ürítés <30 mmol/nap) és regulárisan LVP+iv. albumin (I;1)	TIPS (kis átmérőjű PTFE-fedett sztent) (I;1) Kontraindikáció esetén Alfapump® (I;2) (Magyarországon nem elérhető)		NSSB kezelés különös körülményt igényel (≥80 mg/nap dózis esetén különösen) (II-2;1) Carvedilol használata nem javasolt (I;2).
Nyelőcsővarix-vérzés	Vazokonstriktor szer 3–5 nap (I;1): Terlipresszin – iv. 2 mg/4 óra (első 48 óra), majd 1 mg/4 óra Nyelőcsővarix-ligáció (I;1) Profilaxis: 1. antibiotikum (7 nap, ceftriaxon 1 gr/24 óra vagy norfloxacin 400 mg 2x1) (I;1) 2. laktulóz (I;2)	Szomatosztatin – iv. bólus 250 µg és kontinuus 250 µg/óra (500 µg/óra emelhető) Oktreotid – iv. bólus 50 µg és kontinuus 50 µg/óra		TIPS korai terápia – terápiarefrakter vérzés vagy korai újravérzés (24–72 óra) (I;1) (Magyarországon limitáltan elérhető) TIPS korai megelőző – válogatott, magas rizikójú betegeknél (magas kockázat kritériumai vitatottak még) (Magyarországon nem elérhető) Ballontamponád – átmenetileg (max. 24 óra) masszív, uralhatatlan vérzés esetén (I;2), alternatíva: eltávolítható fedett öntáguló stent (Magyarországon nem elérhető)
Hepatitisz encefalopátia	A kiváltó ok kezelése az elsődleges	Kiegészítő gyógyszeres kezelés: laktulóz (dózistitrálás: napi 2-3 laza széklet) +/- rifaximin (1200 mg/nap)		Kiváltó okok: infekció, GI vérzés, diuretikum-túladagolás, elektrolitzavar, obstipáció GCS<8 endotrachealis intubáció
AKI – Prevenció SBP esetén	iv. albumin 1,5 g/kg (1. nap) és 1 g/kg (3. nap)	Magas kockázat	Minden esetben albumin szükséges (I;1)	Alacsony kockázat: szérumbilirubin-szint és kreatinin normális (<68 és <88 µmol/l)
		Alacsony kockázat	Egyéni megfontolás kérdése az albumin adása (II;1)	
AKI – Diagnózis	iv. albumin 1 g/kg (max. 100 g) 2 egymást követő napon (III;1)			Amennyiben nincs nyilvánvaló ok, AKI stádium>1A (sCr≥133 µmol/l) vagy infekcióhoz társuló AKI)
AKI – HRS	Vazokonstriktor szer és iv. albumin (I;1). Terlipresszin: iv. bólus 1 mg 4–6 óránként (nonreszponder esetben fokozatos emelés max. 12 mg/nap) Albumin: 20–40 g/nap	Terlipresszin csökkentett napi dózisban: iv. kontinuus 2 mg/nap (mellékhatások előfordulása ritkább) (I;1) Noradrenalin terlipresszin alternatívája lehet (iv. kontinuus 0,5–3 mg/óra) (I;2). Nonreszponder esetben vesepótló kezelés		Nonreszponder: sCr-csökkenés a csúcscsérték <25%-a 2. napra

AKI: akut vesekárosodás; GCS: Glasgow-kómaskála; GI: gasztrointesztinális; HRS: hepatorenális szindróma; LVP: nagy volumenű paracentézis; PPCD: posztparacentézises keringési zavar; NSSB: nem-szelektív béta blokkoló; PTFE: politetrafluoroetilén; SBP: spontán bakterális peritonitisz; sCr: szérumkreatinin; TIPS: transzjuguláris intrahepatikus portoszisztémás shunt; A bizonyítékok szintje és az ajánlások erőssége a GRADE rendszer alapján.

> Folytatás a 27. oldalról

difficile-infekció kockázata is nagyobb. Az SBP primer profilaxisa továbbra is indokolt azonban, ha a beteg májtranszplantációs várólistán van és a fokozott kockázatú csoportba tartozik, azaz az ascites fehérjetartalma alacsony és előrehaladott a betegség (Child–Pugh-score ≥ 9 pont és bilirubin ≥ 51 $\mu\text{mol/l}$, illetve az alábbiak közül legalább még egy jelen van: veseelégtelenség, alacsony szérum-Na-szint vagy malnutríció). Az SBP másodlagos profilaxisa kötelező (norfloxacin 400 mg/nap) az ascites megszűnéséig és/vagy

évente javasolt, és tekintettel arra, hogy a májcirrózisos betegek különösen fogékonyak a pneumococcus okozta fertőzésekre, a pneumococcus elleni védőoltást is tanácsos ötévente beadni.

MALNUTRÍCIÓ, SZARKOPÉNIA KEZELÉSE

Az infekciók kialakulását májcirrózisban a gyakran fennálló malnutríció is elősegíti. Amennyiben a malnutrícióhoz izomtömegvesztés is társul, szarkopéniáról beszélünk, ez utóbbi különösen kedvez a HE kialakulásának. A korábbi

A KORÁBBI TÉVHITTEL ELLENTÉTBEN, NEMHOGY NEM KELL, HANEM TILOS A FEHÉRJEMEGSZORÍTÁS, HISZEN MÁJCIRRÓZISBAN A FEHÉRJESZÜKSÉGLET ELEVE MAGASABB, ILLETŐLEG A SZARKOPÉNIA KIALAKULÁSÁNAK MEGELŐZÉSE ÉS ANNAK KEZELÉSE IS CSAK MAGASABB FEHÉRJETARTALMÚ ÉTKEZÉSSSEL ÉRHETŐ EL

a májtranszplantációig. Ha az index SBP-epizód esetén a kórokozó Gram-pozitív vagy MDR törzs volt, a másodlagos profilaxis szükségessége vitatott kérdés. Fogékony-ság fennállása esetén fontos a hepatitis elleni védőoltások beadása (HAV és HBV) is. Az influenza elleni vakcináció

tévhitel ellentétben, nemhogy nem kell, hanem tilos a fehérjemegszorítás, hiszen májcirrózisban a fehérjeszükséglet eleve magasabb, illetőleg a szarkopénia kialakulásának megelőzése és annak kezelése is csak magasabb fehérjetartalmú étkezéssel érhető el (1,2–1,5 g/ttkg/nap).

HEPATIKUS ENKEFALOPÁZIA

Ez érvényes a HE fennállásakor is. Tekintve, hogy a HE az esetek jelentős részében szekunder szövődmény, a kiváltó okát kell megszüntetni elsősorban. A kiegészítő gyógyszeres kezelést továbbra is a laktulóz +/- rifaximin jelenti.

AKUT VESEFUNKCIÓ-ROMLÁS

Az AD epizód során gyakori az akut vesefunkció-romlás (AKI), az esetek mintegy 40%-ában van jelen, és különösen gyakori bakteriális fertőzések esetén. Az AKI bármely típusa előfordulhat májcirrózisban, úgymint a prerénális, a hepatorenális (HRS), az intrinzik, különösen az akut tubuláris nekrozis és a posztrenális AKI. Ezek elkülönítése fontos. A HRS súlyos májbeteggekben kialakuló, elsősorban funkcionális eltérés. Egyéb típusú vesefunkció-romlástól elkülöníteni nem egyszerű, 48 óra szükséges a diagnosztikus algoritmus elvégzéséhez, mely egyben a terápia elindítását is jelenti. Az AKI diagnózisának felállítását az adaptált KDIGO kritériumok alapján kell végezni; a bazális szérumkreatinin 48 órán belül $>26,4$ $\mu\text{mol/l}$ értékkel történő emelkedése vagy 3 hónap alatt a kiinduló érték $\geq 50\%$ -os emelkedése jelenti a diagnózist. A diuretikumokat, a béta-blokkolókat, illetve minden egyéb olyan nefrotoxikus gyógyszert (pl. a vazodilatátorokat és a NSAID-okat), melyek összefügghetnek az AKI kialakulásával, azonnal el kell hagyni. A volumenpótlást a folyadékvesztés okának és mértékének megfelelően kell végezni.

A dekompenzált májcirrózis szövődményeinek kezelési lehetőségeit az 1. táblázat foglalja össze.

DR. PAPP MÁRIA

Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar,
Belgyógyászati Intézet, Gasztroenterológiai Tanszék, Debrecen

IRODALOM

1. D'Amico G, Morabito A, D'Amico M, et al. Clinical states of cirrhosis and competing risks. *J Hepatol.* 2018;68:563–576.
2. Bernal W, Jalan R, Quaglia A, et al. Acute-on-chronic liver failure. *Lancet.* 2015;386:1576–87.
3. Jalan R, Saliba F, Pavesi M, et al. Development and validation of a prognostic score to predict mortality in patients with acute-on-chronic liver failure. *J Hepatol.* 2014;61:1038–47.
4. Meersseman P, Langouche L, du Plessis J, et al. The intensive care unit course and outcome in acute-on-chronic liver failure are comparable to other populations. *J Hepatol.* 2018;69:803–809.
5. Albillos A, Lario M, Álvarez-Mon M. Cirrhosis-associated immune dysfunction: distinctive features and clinical relevance. *J Hepatol.* 2014;61:1385–96.
6. EASL Clinical Practice Guidelines for the management of patients with decompensated cirrhosis. *J Hepatol.* 2018;69:406–460.
7. Fernández J, Tandon P, Mensa J, et al. Antibiotic prophylaxis in cirrhosis: Good and bad. *Hepatology.* 2016;63:2019–31.
8. Jalan R, Fernandez J, Wiest R, et al. Bacterial infections in cirrhosis: a position statement based on the EASL Special Conference 2013. *J Hepatol.* 2014;60:1310–24.
9. Angeli P, Garcia-Tsao G, Nadim MK, et al. News in pathophysiology, definition and classification of hepatorenal syndrome: A step beyond the International Club of Ascites (ICA) consensus document. *J Hepatol.* 2019;71:811–822.
10. Guyatt GH, Oxman AD, Vist GE, et al. GRADE: an emerging consensus on rating quality of evidence and strength of recommendations. *BMJ.* 2008;336:924–6.